

Alcohol, drugs en opgroei in Bunschoten

In opdracht van de gemeente Bunschoten heeft de Hogeschool van Amsterdam onderzoek gedaan naar alcohol- en middelengebruik bij jongeren en jongvolwassenen in de gemeente. Drugs op het platteland is lange tijd een onderbelicht thema geweest in drugsonderzoek. En als wel onderzoek wordt gedaan, dan vindt het vaak op basis van alleen cijfers plaats. Dit kwalitatieve onderzoek geeft inzicht in jongerenculturen en riskant middelengebruik in de gemeente Bunschoten en doet aanbevelingen om ouders én jongeren beter te kunnen bereiken bij het zetten van nieuwe stappen in de aanpak van de alcohol- en drugsproblematiek.

HOE ONDERZOCHT

- ▶ **Zes diepte-interviews met jongeren** over de jongerencultuur in het dorp en de rol die alcohol- en drugs daarin speelt.
- ▶ **Vijf diepte-interviews met professionals** die nauw in contact staan met jongeren: een predikant, een sociaal werker, een wijkagent, een jongerenwerker en een schoolcoördinator van een vakopleiding. Met vragen over:
  - de aard van het dorp;
  - jongerenculturen;
  - (problematisch) alcohol- en drugsgebruik;
  - gebruikspatronen;
  - drugsmarkten;
  - hulpverlening.
- ▶ **Focusgroep met professionals**
Na analyse van de diepte-interviews is met een groep experts nagedacht over toekomstige interventies om te sturen in middelengebruik en risicogedrag bij jongeren en jongvolwassenen.

1 | De cultuur van het dorp met positieve en negatieve kenmerken

Om de aard van middelengebruik en gedragspatronen daaromtrent beter te kunnen duiden, kan een typering van het dorp, de omgeving en leefwereld van jongeren helderheid geven. In de gesprekken met jongeren en professionals over hoe zij het dorp zien en typeren (historisch, economisch, cultureel en mentaliteit) springen er een paar kenmerken uit die als positief of negatief worden gezien.

Economisch solide		
Positief 	Negatief 	Kwetsbaarheden
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Sterke lokale economie (vis en koek). Ook arbeidsmigranten die hier werken. ▶ Er is altijd werk (solidariteit met elkaar). ▶ Al op jonge leeftijd goed verdienen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Individu telt bijna niet, eigen behoeften worden niet altijd gestimuleerd. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Opoffering leidt tot minder zelfontplooiing.
Mentaliteit		
Positief 	Negatief 	Kwetsbaarheden
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Cultuur van doorzetters en arbeidsheroïek. ▶ Wars van autoriteit, recht voor zijn raap, niet snel de les laten lezen door mensen van buiten of van hogerop. ▶ Koestering én verdediging van autonomie. ▶ Mondig en rap van tong. ▶ Trouw aan het dorp, loyaal en beschermend naar elkaar. ▶ Eigen boontjes doppen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Arm gevoelsleven in werkcultuur. ▶ Niet het achterste van je tong (durven) laten zien. Veel 'achter de deur' proberen te houden. ▶ Schaamtecultuur. ▶ Iedereen kan goed met elkaar opschieten en tegelijk iemand neerhalen. In de aard wantrouwend naar elkaar. ▶ Niet altijd oprecht. ▶ Jezelf groter voordoen dan je bent. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Verstikkende ervaring, weg uit het dorp (navelstreng doorsnijden). ▶ Sterke wij-tegen-zij rivaliteit. ▶ Druk voelen om je te bewijzen. ▶ Vaak pas laat hulp inschakelen. ▶ Negatieve houding bij te veel bemoeienis van buiten of van bovenaf.
Cultuur		
Positief 	Negatief 	Kwetsbaarheden
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bloeiend verenigingsleven. ▶ Veel investeren in sport en beweging. ▶ Teamspirit, 'falen is geen optie', competitief ingesteld (blauw en rood). ▶ De meesten jongeren zijn honkvast en verknocht aan hun dorp. ▶ Het dorp als anker. ▶ Hechte sociale banden. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kennismaking met alcohol en soms ook drugs vindt o.a. plaats op sportclubs en in het verenigingsleven. ▶ Bekritisering van het niet volgen van sociale codes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Minachting voor en/of afwijzing van wie niet binnen de lijntjes blijft. ▶ Gevoel van uitsluiting en schaamte (zelfveroordeling op grond van afwijkend gedrag). Emotioneel zwaar om je er niets van aan te trekken. ▶ Iedereen van buiten ziet het dorp als één gemeenschap, ook zonder dat je er part of deel aan hebt. Bijvoorbeeld: Spakenburg is voetbal en vis.

2 | Een brede alcoholcultuur

Maathouden en grenzen stellen wordt moeilijk gevonden in het dorp, vooral bij jonge werkende mannen. De factoren die daar invloed op hebben, en die grotendeels ook gelden in het dorp zijn: beschikbaarheid van alcohol op het werk - sociale druk om te drinken - afwezigheid van toezicht - een hoog of laag inkomen - bescherming door collega's - werkdruk, stress en gevaarlijke situaties - zwaar, warm of stoffig werk - ploegendienst en/of onregelmatige werktijden - verveling. Naast sociaal-demografische, economische en culturele factoren, speelt bij veel ouders/volwassenen ook het ontkennen van gezondheidsrisico's een rol. Minderjarigen worden makkelijk in de verleiding gebracht om mee te drinken en dit leidt nauwelijks tot discussie thuis.

3 | Drugsgebruik in perspectief

In sommige groepen worden ook andere middelen dan alleen alcohol gebruikt. Bij het middelengebruik doet zich een tweedeling voor bij jongeren en jongvolwassenen: zij die voornamelijk drinken (en soms ook roken of blowen) en een kleinere groep jongeren die ervaring heeft met ecstasy, amfetamine, 3-MMC en vooral cocaïne, maar ook bekend is met bijvoorbeeld ketamine, GHB en lachgas. De meeste middelen blijven beperkt tot festivals en kleinere thuisfeesten in het weekend. Gebruikende en niet-gebruikende peergroepen lijken zo op het eerste oog gescheiden van elkaar, maar in het verenigingsleven en bij sport loopt dit weer door elkaar. De meerderheid van de jongeren gebruikt vooral recreatief drugs, toch zijn er ook verschillen t.a.v. eerder onderzoek aan het begin van de eeuw:

- ▶ Vooral tijdens het festivalseizoen verlaten meer jongeren het dorp op zoek naar weekendvertier en komen daar meer in aanraking met drugsgebruik.
- ▶ De groep jonge gebruikers is als gevolg van de feestcultus in de breedte gegroeid.
- ▶ Het aanbod op de drugsmarkt is gevarieerder en meer toegankelijk geworden.
- ▶ De invloed van de drugsmarkt doet zich tegenwoordig sterker gelden vanwege de toegenomen invloed van de georganiseerde misdaad op het dunbevolkte platteland.
- ▶ Hoewel inwoners niet graag praten over deviante verschijnselen in hun gemeenschap en het groeiende recreatieve gebruik in veel kringen nog steeds een taboeonderwerp is, worden jongeren minder snel weggezet als 'junkie' of verslaafd.

4 | Ontsporing drugsgebruik

Er is geen sprake van een collectief drugsprobleem, aangezien een substantieel deel van de jongeren geen drugs gebruikt. Voor de meesten is drugs een fase die hoort bij de adolescentie en jongvolwassenheid. Er zijn ook groepen met een frequenter en heviger gebruikspatroon met daarbij gepaard gaande lichamelijke en geestelijke gezondheidsrisico's. In dergelijke gevallen is er ook vaak sprake van gezinsproblematiek. De rode draad tussen alle drugs is cocaïne, waar jongeren al op vroege leeftijd mee in aanraking komen. Het middel is makkelijk verkrijgbaar en gezien het relatief hoge inkomen op jonge leeftijd ook betaalbaar. Het gebruik van cocaïne wordt door veel jongeren (maar ook volwassenen) onderschat omdat het in de beginfase van het gebruik alleen maar voordelen lijkt te hebben. Cocaïne houdt je scherp en wakker en geeft je zekerheid dat je te allen tijde kunt doorgaan als je wilt. De keerzijde is dat de positief beleefde effecten geleidelijk niet meer worden gevoeld, maar veel gebruikers tegen beter weten in blijven gebruiken.

DE AANBEVELINGEN

1 | Naar een brede aanpak en samenwerking

- ▶ Wees er scherp op dat nieuwe initiatieven rondom alcohol- en drugsgebruik niet verzanden in symboolpolitiek. Werk daarom een gezamenlijk alcoholplan uit (met een krachtige slogan) die door alle maatschappelijke instituties (o.a. kerken, scholen, (sport)verenigingen) vanuit een gemeenschappelijk belang gedragen wordt, namelijk een gezonde toekomst voor minderjarigen en jongvolwassenen. Ook de horeca en andere publieke verkooppunten van alcohol zouden hier in meegenomen moeten worden.
- ▶ Zoek uit of je sponsors en rolmodellen (o.a. in de sport) kunt winnen voor de ondersteuning van een gezonde omgeving (in navolging van IJsland-model). Er zit een intrinsieke kracht in het dorp waar iets ten goede kan worden gekeerd. Als die collectieve kracht ook kan worden ingezet op het thema alcohol, kunnen er grote stappen worden gezet.
- ▶ Steek ook je licht eens op bij andere vissersdorpen met een vergelijkbare problematiek en welk plan van aanpak zij hebben ten aanzien van alcohol- en middelengebruik bij jonge dorpelingen.

2 | Bemoedijk de verkrijgbaarheid en toegankelijkheid van alcohol bij minderjarigen

- ▶ Treed krachtiger op tegen de makkelijke verkrijgbaarheid van alcohol die buiten de horeca, bijvoorbeeld in sportkantines wordt geschonken aan jongeren. Desnoods kan er met vergunningen worden afgedwongen dat er geen alcohol meer op sportparken mag worden geschonken.
- ▶ Kijk kritischer naar de leeftijdsgrens bij de verkoop (winkels, slijters) van alcohol aan minderjarigen.
- ▶ Controleer scherper op leeftijd bij jongeren in de horeca en op evenementen, evenals op het doorschenken bij geconstateerde dronkenschap.

3 | Meer toegang naar laagdrempelige hulp en aandacht voor nazorg

- ▶ In de laagdrempelige hulpverleningssfeer kunnen jongeren baat hebben bij het inzetten van een ervaringswerker die naturel en geloofwaardig overkomt. Ook rolmodellen kunnen inspirerend zijn voor het ontwikkelen van een positiever zelfbeeld. Met de ondersteuning van een vertrouwenspersoon creëer je een veilige omgeving voor jongeren waar ze op moeilijke momenten terecht kunnen.
- ▶ De organisatie van de nazorg moet beter worden afgestemd. Er zijn te weinig succesverhalen van jongeren die na het afkicken voor langere tijd abstinēt blijven.

4 | Meer ondersteuning en informatie/voorlichting over alcohol- en middelengebruik in de directe, sociale en werkomgeving

- ▶ Zet meer in op opvoedingsondersteuning. In een wereld waar 'niet zeuren maar doorwerken' de boventoon voert, wordt het gevoelsleven en de behoefte van jongeren aan emotionele verbondenheid, vooral in gezinnen met hardwerkende ouders, onvoldoende opgepakt.
- ▶ Ondersteun (vanuit preventie) jongeren in groepen die zich verantwoordelijk voelen voor problematisch alcohol- en middelengebruik bij vrienden.
- ▶ Het hoge alcoholgebruik bij (minderjarige) jongeren is een punt van zorg. Zolang ouders de schadelijkheid van alcohol als een fictief probleem zien, werkt dat door in het gedrag en de positieve perceptie van jongeren over alcohol. Het bemoedijkt de effectiviteit van overheids campagnes die het alcoholgebruik onder 18 verder willen terugdringen.
- ▶ De laissez-faire benadering van ouders bij alcoholgebruik van minderjarigen in de thuissituatie dreigt onbewust een potentiële aanjager te worden van forser alcoholgebruik op latere leeftijd. Het idee van ouders, dat kinderen beter thuis onder toezicht kunnen drinken, werkt eerder averechts. Er zou daarom meer alcoholpreventie moeten komen gericht op de verandacultuur.
- ▶ Voor (jonge) werknemers én werkgevers moet speciale informatie/voorlichting komen over lichamelijke en geestelijke gezondheidsrisico's als gevolg van structureel lange werkdagen en weinig slaapuren (onder andere als gevolg van stimulantia gebruik).

Meer weten? Neem contact op met:

Ton Nabben, Senior Onderzoeker
Hogeschool van Amsterdam

@ a.l.w.m.nabben2@hva.nl

☎ 06-23741172